

ПРОЕКТИРАНЕ НА ЖЕНСКА НАРОДНА НОСИЯ ОТ СУКМАНЕН ТИП

Ас. д-р Маргарет СИВОВА

ТУ - София, Факултет и Колеж - Сливен, България

e-mail: margaret69@abv.bg

РЕЗЮМЕ

В разработката се представя моделиране на женски сукман - основен елемент от традиционната сукманена носия, предназначен за целите на съвременната художествена самодейност. Върху базата на предварително уточнена основна конструкция на дамска рокля в полувтален силует, построена по методика на Muller & Soon, са разработени моделни варианти на сукман, характерни за Сливенския регион. Моделирането върху конструктивната основа е осъществено чрез прилагане на следните прийоми: трансформиране на свивките; допълнително членение на детайлите; направа на чупки; конично и успоредно разширение на детайлите; изменение на формата и размерите на раменната област и ръкавната извивка. Разработката се базира на БДС 8371-89.

Ключови думи: *конструиране и моделиране на облекло, народна носия, сукманена женска носия, фолклорна област, сценична фолклорна носия, Сливенски регион.*

DESIGN OF FEMALE NATIONAL COSTUME OF SUKMAN TYPE

Assist. Prof. Margaret SIVOVA, Ph.D.

Technical University of Sofia, College - Sliven, Bulgaria

e-mail: margaret69@abv.bg

ABSTRACT

The paper presents modelling of female sukman - an essential element of female national costume of sukman type designed for of modern amateur art. On the basis of preliminary pr?cised primary structure of ladies' dress in slim silhouette, built in Methods of Muller & Soon, developed model variants of sukman, typical from the region of Sliven. Modelling on constructive base is accomplished by applying on the following principles: transformation of curves; further segmentation of the details; making tucks; conical and parallel extension of the details; change the shape and dimensions of the shoulder and armhole. The development is based on Bulgarian National Standard 8371-89.

Keywords: *Structural modelling of clothes, traditional costume, female national costume of "sukman" type, folklore region, stage folk costume, region of Sliven.*

ВЪВЕДЕНИЕ

Сукманената женска носия е характерна за Тракийската фолклорна област. Състои се от риза, сукман, престилка и разнообразни допълнителни горни дрехи. Сукманът е основна дреха на женската носия, в горната си част с дълбоко изрязана пазва и без ръкави, а в долната си част - с широко разкроени поли. Изработен е от вълна, боядисана с различни цветове, според модата и възрастта на жената [2]. През втората половина на 19 век сукманът при сливенската носия е заменен с една средна форма между сукман и рокля, рязана в кръста, с надиплени поли и опънат корсаж, която се облича над ризата и няма ръкав, а е показан ръкавът на ризата [4].

За целите на съвременната художествена самодейност (ансамбли за народни песни и танци, самодейни изяви, възпроизвеждане на народни обичаи и др.) приложение намират сценичните народни костюми, които заимстват определени елементи както от традиционната, така и от модифицираната народна носия.

Моделните варианти на сукмани, представени в разработката, са вдъхновени от реално съществуващи носии от Сливенския край [2].

ИЗБОР НА КОНСТРУКТИВНА ОСНОВА

Моделните варианти на дамските сукмани се строят върху базата на предварително уточнена основна конструкция на дамска рокля в полувтален силует, построена по методика на Muller & Soon [5] за стандартен типоразмер 164-92-100 по обмерни данни съгласно БДС 8371-89 [1] (**Фигура 1**). Приети са следните прибавки за свобода към основните конструктивни участъци:

- Към полуобиколката на гърдите - трета: $6,0 \div 8,0$ cm;
- Към полуобиколката на талията: $5,0 \div 8,0$ cm;
- Към полуобиколката на ханша: $4,0 \div 7,0$ cm.

Сукманът се проектира с удълбочена ръкавна извивка и удължен гръб в областта на плещите, хоризонтално срязване по линия на талията, раменната свивка в гръба е премахната [5]. За целта са направени следните корекции в ОК на дамска рокля от **Фигура 1**, в резултат на което е получена изходната моделна конструкция (ИМК) на сукмана (**Фигура 2**):

За гръба:

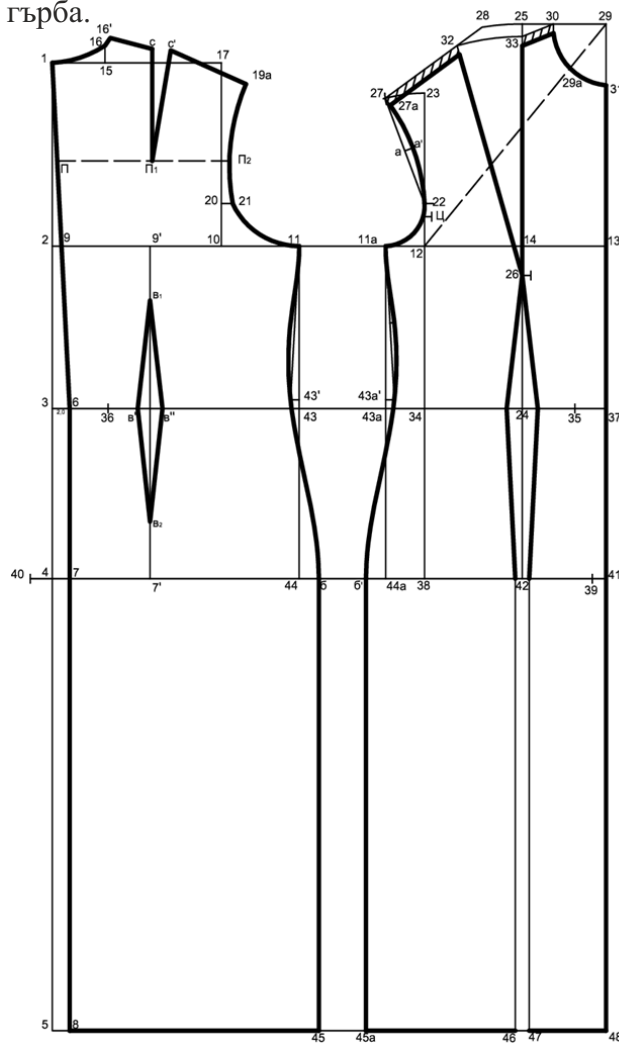
Гръбът се разрязва по хоризонталната линия, минаваща през върха на свивката, т.е. по линия $\Pi-\Pi_1-\Pi_2$, а секторът над тази линия се повдига на $0,5 \div 1,0$ cm вертикално. Следва пълно затваряне на раменната свивка.

Рамото се удължава с $0,5 \div 1,0$ cm ($19'-19'' = 1,0$ cm).

$11-11' = 2,0 \div 3,0$ cm - по страничния шев.

$11'-11'' = 1,0 \div 1,5$ cm - перпендикуляр на страничния шев.

$19''-11''$ - крива, минаваща през т 21, определяща преоформената ръкавна извивка на гръба.

Фигура 1 ОК на дамска рокля в полувтален силует
Типоразмер 164-92-100

За предната част:

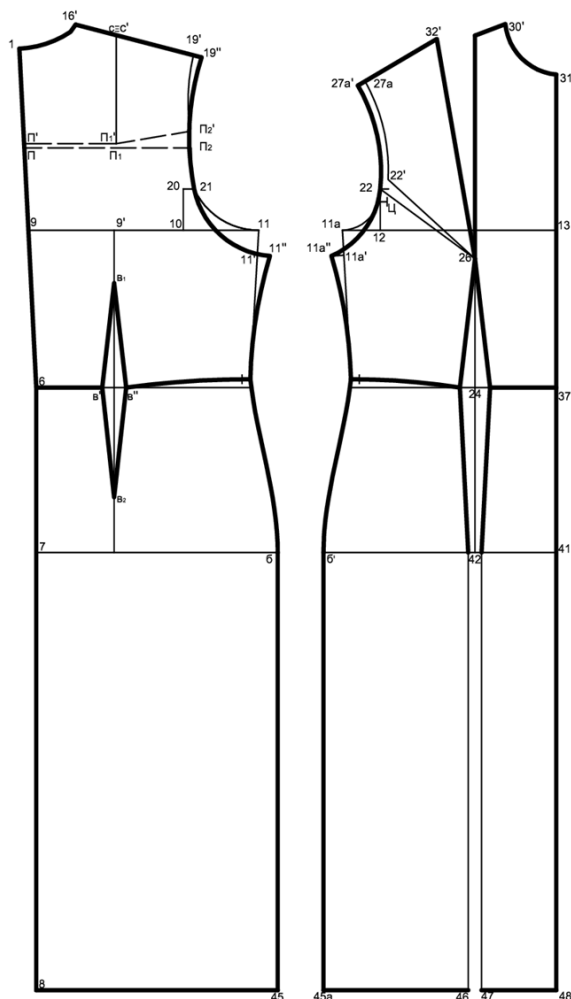
Предната част се разрязва по линия 22-26, секторът 26-22-27a-32' се завърта в посока по часовниковата стрелка при ротация с център т 26 на разстояние, равно на отварянето в гръба при затваряне на свивката ($22-22' = 1,5 \div 2,0$ cm вертикално).

Рамото се удължава с $0,5 \div 1,0$ cm ($27a-27a' = 1,0$ cm).

$11a-11a' = 2,0 \div 3,0$ cm - по страничния шев.

$11a'-11a'' = 1,0 \div 1,5$ cm - перпендикуляр на страничния шев.

$27a'-11a''$ - крива, минаваща през т 22, определяща преоформената ръкавна извивка на предната част.

Фигура 2 ИМК на дамски сукман
Типоразмер 164-92-100

МОДЕЛНИ ВАРИАНТИ НА СУКМАН

Конструктивно формата на представените модели сукмани (Фигура 3, 4, 5, 6 [2]) е решена чрез:

- хоризонтално конструктивно срязване по линия на талията, което разделя сукмана на две части - корсаж и пола;
- отсъствие на среден шев на гърба;
- талийни свивки в корсажа;
- трансформирана в страничния шев раменна свивка;

- леко скъсена, с естествен наклон линия на рамото;
- дълбоко изрязано по форма деколте;
- конично и/или успоредно разширение при полата;
- закопчаване с цип или копчета в левия страничен шев.

Фигура 3 Модел 1
Адаптирана фолклорна
носия на Ансамбъл за
народни песни и танци
Сливен

Фигура 4 Модел 2
Адаптирана фолклорна
носия на Ансамбъл за
народни песни и танци
Сливен

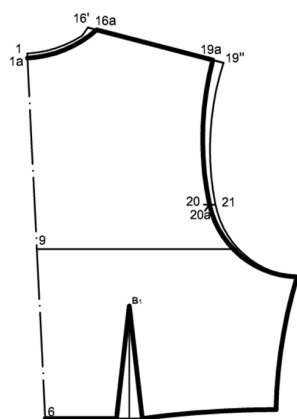
Фигура 5 Модел 3
Празнична женска носия
от с. Чокоба, Сливенско

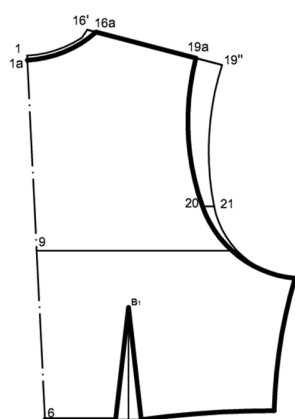
Фигура 6 Модел 4
Сватбена носия от с.
Пъдарево, Сливенско

Моделните варианти на сукманите се строят върху конструкцията от Фигура 2. Приета е базова дължина на долната част (полата) на сукмана 72,0 cm.

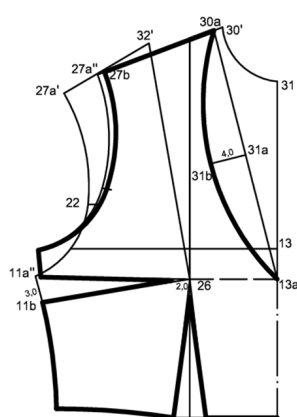
ВАРИАНТИ ЗА ОФОРМЯНЕ НА КОРСАЖА

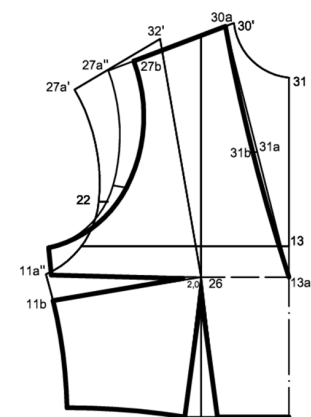
Фигура 7 Гръб Вариант 1

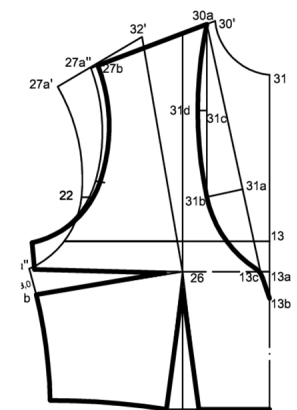
Фигура 8 Гръб Вариант 2

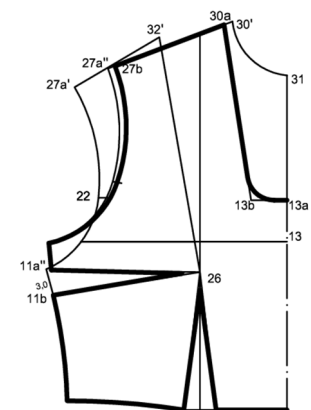
Фигура 9 Предна част
Вариант 1

Фигура 10 Предна част
Вариант 2

Фигура 11 Предна част
Вариант 3

Фигура 12 Предна част
Вариант 4

За Фигура 7: Вратната извивка се удълбочава, така че $1-1a = 0,5$ cm, $16'-16a = 1,0$ cm. Раменната линия се скъсява: $16a-19a = 13,3$ cm. Ръкавната извивка се оформя като гладка крива, минаваща през т 20a (среда на 20-21).

За Фигура 8: Вратната извивка се удълбочава, така че $1-1a = 0,5$ cm, $16'-16a = 1,0$ cm. Раменната линия се скъсява: $19''-19a = 3,0$

cm. Ръкавната извивка се оформя като гладка крива, минаваща през т 20.

За Фигура 9: Раменната свивка се затваря и се отваря в страничния шев по линия $11b-26$ ($11a''-11b = 3,0$ cm). Раменната линия се скъсява: $30'-30a = 1,0$ cm, $30a-27b = 13,0$ cm. Оформя се овално деколте: т 31a - среда на $13a-30a$; $31a-31b = 4,0$ cm - перпендикулар на линия $13a-30a$. Ръкавната извивка се оформя като гладка крива. Върховете на свивките се изместват на 2,0 cm от т 26.

За Фигура 10: Раменната свивка се затваря и се отваря в страничния шев по линия $11b-26$ ($11a''-11b = 3,0$ cm). Раменната линия се скъсява: $30'-30a = 1,0$ cm, $27a''-27b = 3,0$ cm. Оформя се V-образно деколте: т 31a - среда на $13a-30a$; $31a-31b = 0,5$ cm - перпендикулар на линия $13a-30a$, гладка линия $13a-31b-30a$. Ръкавната извивка се оформя като гладка крива. Върховете на свивките се изместват на 2,0 cm от т 26.

За Фигура 11: Раменната свивка се затваря и се отваря в страничния шев по линия $11b-26$ ($11a''-11b = 3,0$ cm). Раменната линия се скъсява: $30'-30a = 1,0$ cm, $30a-27b = 13,0$ cm. Оформя се дълбоко изрязано деколте: $13a-13b = 3,0$ cm; $13a-13c = 1,0$ cm; $13c-31a = \frac{1}{3} 13c-30a$; $31a-31b = 4,1$ cm - перпендикулар на линия $13c-30a$; $31c-31d = 1,0$ cm - перпендикулар на линия $31b-30a$. Ръкавната извивка се оформя като гладка крива. Върховете на свивките се изместват на 2,0 cm от т 26.

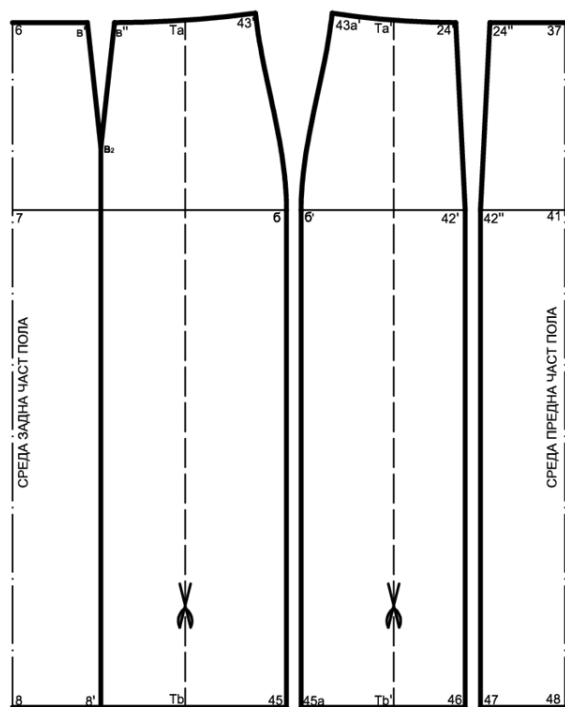
За Фиг. 12: Раменната свивка се затваря и се отваря в страничния шев по линия $11b-26$ ($11a''-11b = 3,0$ cm). Раменната линия се скъсява: $30'-30a = 1,0$ cm, $30a-27b = 13,0$ cm. Оформя се деколте: $13-13a = \frac{1}{4} 13-31$; $13a-13b = 4,0$ cm; закръглеността между линии $13a-13b$ и $30a-13b$ е с $R = 3,0$ cm. Ръкавната извивка се оформя като гладка крива. Върховете на свивките се изместват на 2,0 cm от т 26.

ВАРИАНТИ ЗА ОФОРМЯНЕ НА ПОЛАТА

Пола Вариант 1 - умерено разширение по линията на дължината

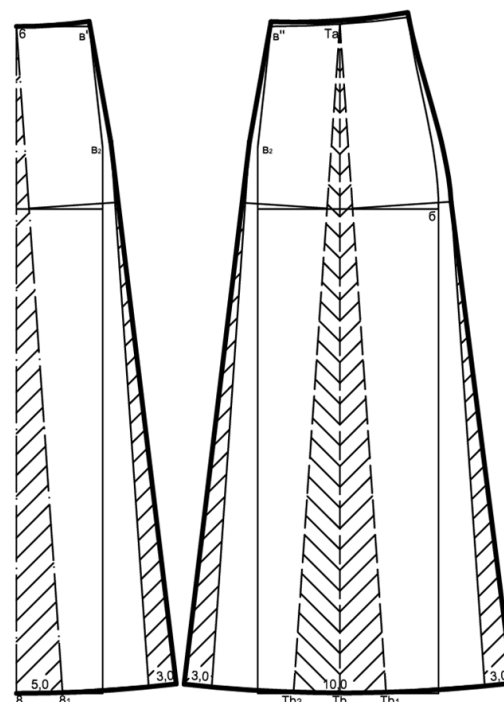
Полата на дамския сукман е от шест части - 4 странични и 2 средни части, линиите на вътрешните шевове минават през точките, определящи вталяването на ИМК по линия на талията.

За Фигура 13: Линии v_2-8' , $24'-42'-46$, $24''-42''-47$ - помощни линии, определящи изходното положение на вътрешните шевове. Линии T_a-T_b и $T_a'-T_b'$ - линии на срязване на детайлите за последващо конично разширение на съответните сектори.

Фигура 13 Подготовка за моделиране на полата

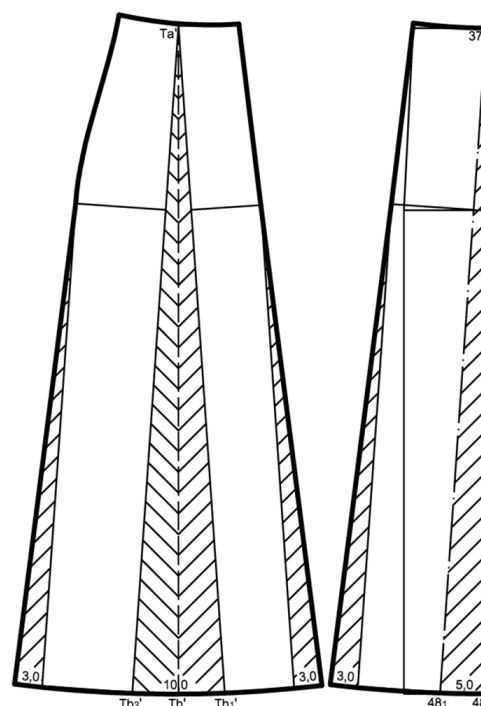
разширение на шева е 3,0 cm. Секторът $T_a'-T_b'-45a-6'-43a'-T_a'$ се завърта по посока на часовниковата стрелка спрямо T_a' , така че $T_b'-T_b_2' = 5,0$ cm. Допълнителното разширение на шева е 3,0 cm.

Фигура 14 Моделиране на задната част на полата

За Фигура 14: Средна задна част: секторът $6-8-8'-v_2-v'-6$ (от Фигура 13) се завърта в посока обратна на часовниковата стрелка спрямо T_6 , така че $8-8_1 = 5,0$ cm. Допълнителното разширяване на шева е 3,0 cm. Странична задна част: секторът $T_a-43'-6-45-T_b-T_a$ (от Фигура 13) се завърта в посока обратна на часовниковата стрелка спрямо T_a , така че $T_b-T_{b_1} = 5,0$ cm. Допълнителното разширение на шева е 3,0 cm. Секторът $T_a-v''-v_2-8'-T_b-T_a$ (от Фигура 13) се завърта по посока на часовниковата стрелка спрямо T_a , така че $T_b-T_{b_2} = 5,0$ cm. Допълнителното разширение на шева е 3,0 cm.

За Фигура 15: Средна предна част: секторът $37-48-47-42''-24''$ (от Фигура 13) се завърта по посока на часовниковата стрелка спрямо T_{37} , така че $48-48_1 = 5,0$ cm. Допълнителното разширение на шева е 3,0 cm. Странична предна част: секторът $T_a'-T_b'-46-42'-24'-T_a'$ (от Фигура 13) се завърта в посока обратна на часовниковата стрелка спрямо T_a' , така че $T_b'-T_{b_1}' = 5,0$ cm. Допълнителното

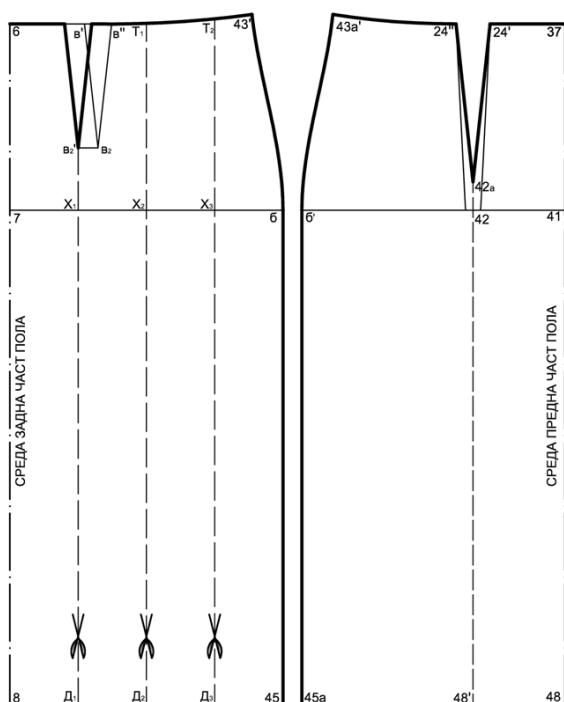

Фигура 15 Моделиране на предната част на полата

Пола Вариант 2 - средно разширение по линията на дължината

Полата на дамския сукман е от две части - предна и задна, при необходимост се допуска среден шев в задната част.

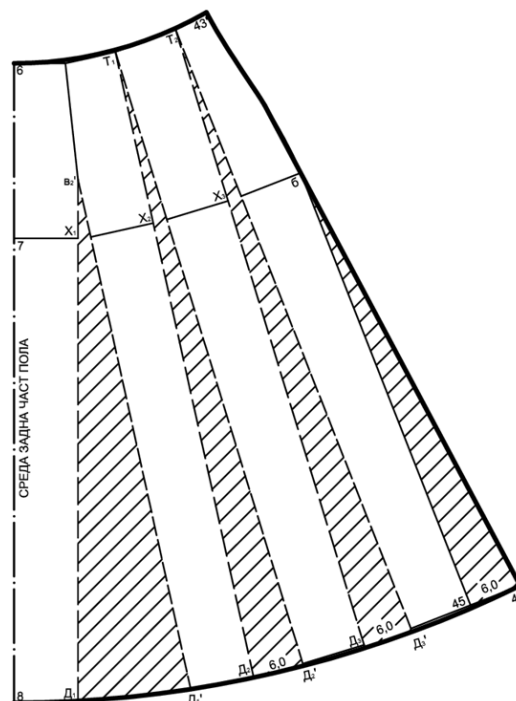
За Фигура 16: $7-X_1 = X_1-X_2 = X_2-X_3 = \frac{1}{4} 7-6$. Талийната свивка в задната част се измества наляво до съвпадане на върха τ_{B_2} с вертикалната линия, минаваща през τ_{X_1} . $42-42a = 3,0$ cm, талийната свивка в предната част се преоформя. Линии $\nu_2'-D_1$, T_1-D_2 , T_2-D_3 и $42a-48'$ -линии на срязване на детайлите за последващо конично разширение на съответните сектори.

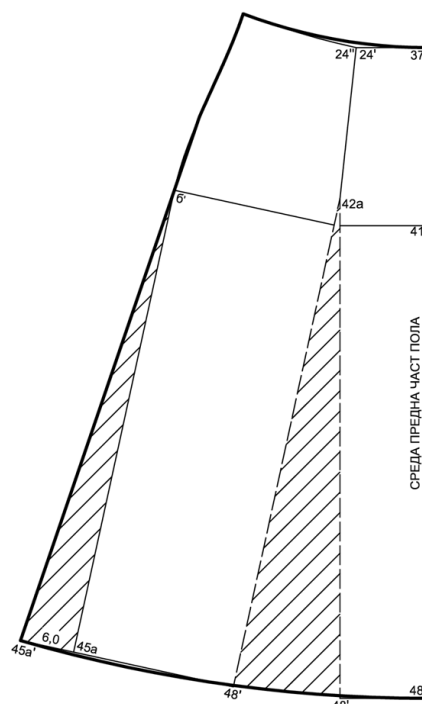
Фигура 16 Подготовка за моделиране на полата

За Фигура 17: Секторът $\nu_2'-D_1-45-43'-\nu_2'$ (от Фигура 16) се завърта в посока обратна на часовниковата стрелка спрямо $\tau_{\nu_2'}$ до пълно затваряне на свивката. Секторът $T_1-D_2-45-43'-T_1$ се завърта в посока обратна на часовниковата стрелка спрямо τ_{T_1} , така че $D_2-D_2' = 6,0$ cm. Секторът $T_2-D_3-45-43'-T_2$ се завърта в посока обратна на часовниковата стрелка спрямо τ_{T_2} , така че $D_3-D_3' = 6,0$ cm. Допълнително разширение на страничния шев $45-45' = 6,0$ cm.

За Фигура 18: Секторът $24''-42a-48'-45a-6'-43a'-24''$ (от Фигура 16) се завърта по посока на часовниковата стрелка спрямо τ_{42a} до пълно затваряне на свивката. Допълнително разширение на страничния шев $45a-45a' = 6,0$ cm.

Фигура 17 Моделиране на задната част на полата

Фигура 18 Моделиране на предната част на полата

Пола Вариант 3 - чупки по линия на талията в задната част и голямо разширение по линията на дължината

Полата на дамския сукман е от четири части - една предна, една средна и две странични задни части с чупки по линия на талията.

Предната част е идентична с тази от **Фигура 18**.

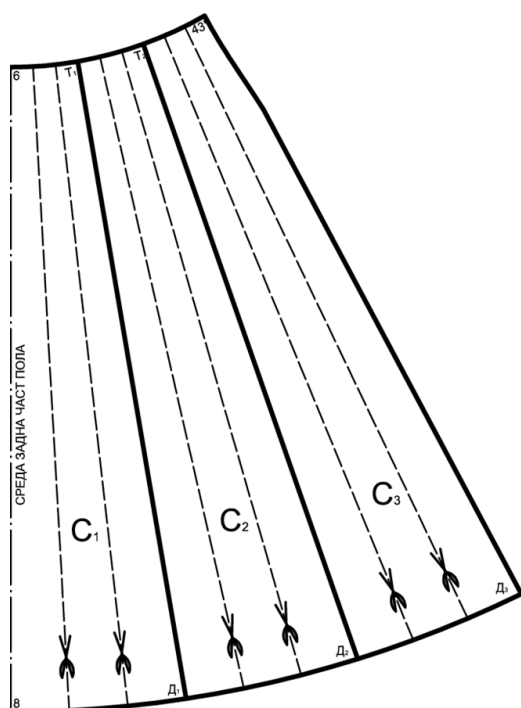
Задната част се моделира върху шаблона от **Фигура 17**.

За Фигура 19: Готовият детайл от **Фигура 17** се разделя на три сектора C_1 , C_2 и C_3 по следния начин:

По ЛТ: $6-T_1 = T_1-T_2 = T_2-43' = \frac{1}{3} 6-43'$

По ЛД: $8-D_1 = D_1-D_2 = D_2-D_3 = \frac{1}{3} 8-D_3$

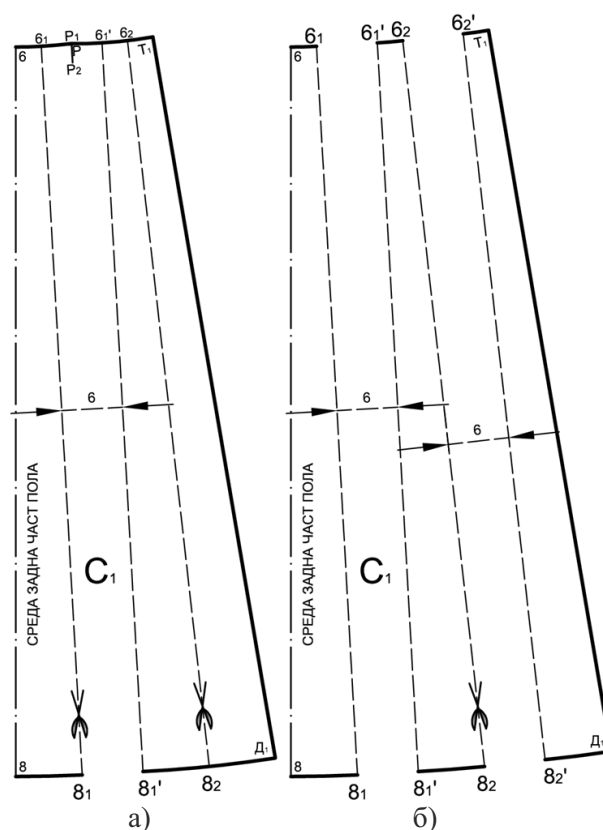
С пунктирни линии са обозначени линиите на срязване за последващо успоредно раздвижване на съответните сектори с цел оформяне на чупки с големина по 6,0 cm.

Фигура 19 Подготовка за моделиране на задната част на полата

Моделирането на чупките се демонстрира върху сектор C_1 (**Фигура 20**):

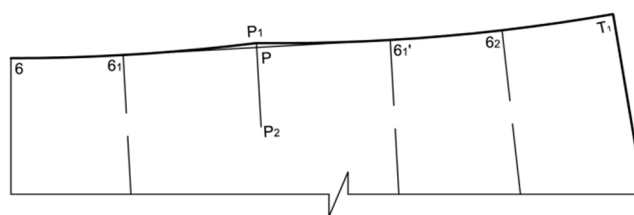
Секторът $6_1'-8_1'-D_1-T_1-6_1'$ е пренесен успоредно на разстояние 6,0 cm относно линия 6_1-8_1 (**Фигура 20a**). Секторът $6_2'-8_2'-D_1-T_1-6_2'$ е пренесен успоредно на разстояние 6,0 cm относно линия 6_2-8_2 (**Фигура 20б**).

Фигура 20 Моделиране на чупки

Оформянето на чупките по линията на талията се извършва по аналогия на описаната за първата чупка (**Фигура 21**) последователност:

Линия 6_1-P_1 е огледален образ на 6_1-6 относно 6_1-8_1 ; Линия $6_1'-P_1$ е огледален образ на 6_1-P_1 относно P_1-P_2 , (P_1-P_2 минава през средата T на $6_1-6_1'$).

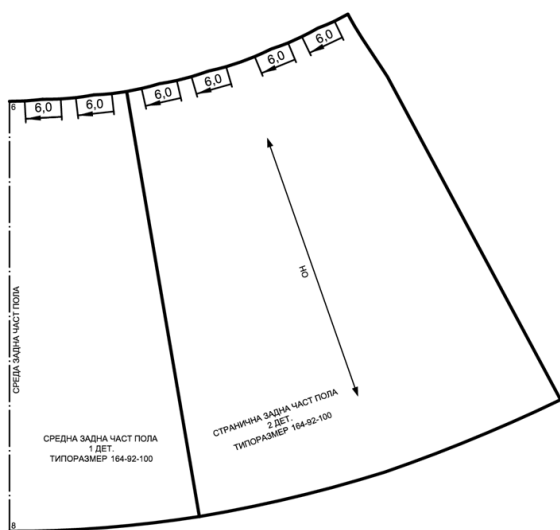

Фигура 21 Оформяне на чупки - фрагмент от **Фигура 20**

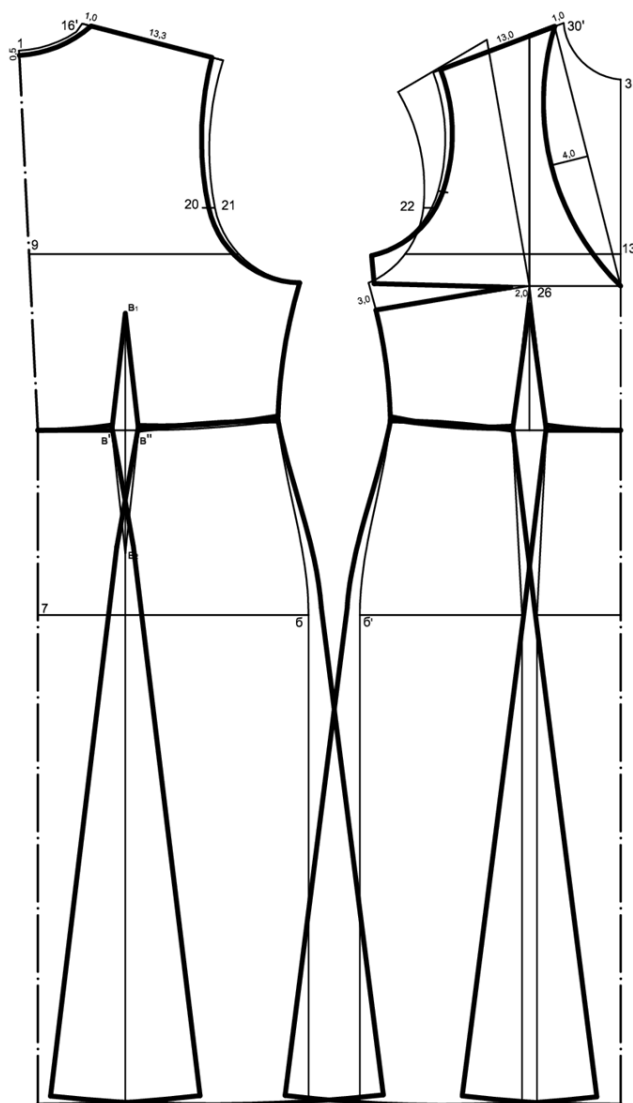
На **Фигура 22** е показана задната част на полата в готов вид.

Моделните варианти на дамските сукмани, показани на **Фигури 3, 4, 5 и 6**, се получават чрез комбиниране на избран вариант корсаж и пола.

На **Фигура 23** е представен конструктивният чертеж на дамски сукман Модел 1.

Фигура 22 Задна част пола

Фигура 23 Конструктивен чертеж на Модел 1

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представени са моделни разработки на женски сукмани от сливения край - основен елемент от сукманената женска носия.

Моделирането е осъществено върху базата на предварително уточнена и многократно използвана в практиката на автора основна конструкция на дамска рокля в полувтален силует, построена по методика на Muller & Soop. Чрез внесени корекции и промени в основните детайли на ИМК са получени моделните варианти на женски сукман.

Чрез комбиниране на избран вариант корсаж и пола се получава разнообразие от моделни варианти на женски сукман.

Разработката може да бъде в помощ на моделиера конструктор, занимаващ се с проектирането на сценични костюми за участие в художествената самодейност.

ЛИТЕРАТУРА

1. БДС 8371-89: Облекло шевно. Типови фигури за жени и техните размерни признаци, 1989.
2. Коева, Й., Сръчността на българката. 24 носии от Сливения край, "Люти чушки" ООД, 2015.
3. Мюллер, М., Платя и блузки, Конструирование, система кроя "М. Мюллер и сын", Издательский дом "Эдипресс-Конлига", Москва, 2007.
4. Наследникова, В., История на българския костюм, Наука и изкуство, С., 1974.
5. Muller, M., Schnittkonstruktionen fur Kleider und Blusen, Rundschau-Verlag Otto G. Koniger GmbH & Co, Munchen, 1992.